

Jaarverslag Vereniging Oud-Utrecht 2015

Bestuur

In 2015 nam Heins Willemsen na zeven jaar afscheid als voorzitter. Heins heeft zich de afgelopen jaren ingezet om de contacten en samenwerking van de Vereniging met relevante partners in Utrecht te versterken en uit te breiden. Belangrijk was het afgelopen jaar de samenwerking met het Prins Bernard Cultuurfonds in het kader van het plaatsen van een beeld van paus Adrianus VI. Het fonds vroeg de vereniging om mee te denken over het beeld en samen verschillende activiteiten over de paus te organiseren. Ook werd gezamenlijk een kleine publicatie over de paus en het beeld uitgegeven.

Samen met Landschap Erfgoed Utrecht, het Centraal Museum, Het Utrechts Archief en de Gemeente Utrecht werd het initiatief genomen om een canon over de stad Utrecht op te stellen en digitaal te publiceren. Deze Canon van de stad Utrecht werd op 2 juni, Stadsdag Utrecht 2015, in Het Utrechts Archief gepresenteerd en is momenteel te zien op www.canonstadutrecht.nl. Bij deze gelegenheid werd ook de winnaar van de Utrecht Profielwerkstukkenprijs bekend gemaakt. Casper van Vliet was de winnaar met zijn onderzoek naar de Utrechtse biercultuur. Deze prijs is een gezamenlijk initiatief van de Vereniging en Het Utrechts Archief.

Voor de financiering van dergelijke projecten is de samenwerking met het Steunfonds van groot belang. Ook in 2015 werd geregeld overleg gevoerd om de besteding van de middelen te bespreken.

Tijdens de najaarsledenvergadering werd Heins Willemsen opgevolgd door Dick de Jong. Bij zijn afscheid kreeg hij van het College van B&W de Speld van de stad Utrecht uitgereikt als blijk van waardering voor zijn langdurige inzet voor de stad. Tijdens dezelfde vergadering werd Tijn Pieren benoemd als bestuurslid.

In 2015 kwam het bestuur tien keer bijeen en werden twee ledenvergaderingen georganiseerd. Op 31 december 2015 had de vereniging 1.897 leden.

Tijdschrift

In 2015 heeft de redactie weer zes nummers van het tijdschrift uitgebracht waaronder een goed ontvangen themanummer over Utrecht en het water. Dit nummer werd in juni gepresenteerd bij de Muntsluizen in het Merwedekanaal en het eerste exemplaar werd in ontvangst genomen door Patrick Poelmann, dijkgraaf van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

Er was in deze jaargang, meer dan in voorgaande jaren, veel aandacht voor onderwerpen uit andere perioden dan de 20e eeuw. Tegenover twaalf onderwerpen uit die eeuw stonden vijf artikelen die betrekking hebben op de middeleeuwen of eerder, drie op de 16e of 17e eeuw, een op de 18e eeuw en vier op de 19e eeuw. De 26 bijdragen handelen vooral over thema's in de stad Utrecht, negen over thema's in de provincie. Het tijdschrift

sloot aan bij de historische actualiteit met artikelen naar aanleiding van de renovatie van de Stadsschouwburg, de herdenking van het pausbezoek in 1985, de dreigende ondergang van de City-bioscoop, de ontwikkeling van Utrecht als fietsstad en de komst van een beeld van paus Adrianus VI. Vijf artikelen verschenen naar aanleiding van exposities in het Centraal Museum, Museum Catharijneconvent en Het Utrechts Archief. In totaal 31 auteurs leverden 37 artikelen, waarvan er deze jaargang slechts twee uit de pen van een redactielid vloeiden.

Eind 2015 verliet Leen Dorsman de redactie, omdat het redactielidmaatschap niet langer te combineren viel met zijn drukke werkzaamheden aan de Universiteit Utrecht. De redactie is hem voor zijn inzet en zijn bijdragen aan het tijdschrift veel dank verschuldigd.

Jaarboek

'Utrechters in oorlog en vrede' was het thema van het Jaarboek Oud-Utrecht 2015. Het eerste exemplaar van de kloekke bundel werd op 22 november in het nieuwe Waterliniemuseum in Fort Vechten gepresenteerd aan de Somalische vluchteling Abdissalam Yasin Ali, die sinds 2009 in ons land woont. Veertien auteurs belichten de impact van oorlogsvoering op de burgerbevolking in de provincie Utrecht, van de Merovingische tijd tot en met de 20e eeuw. Speciaal ten behoeve van dit thema werd in 2013 de Werkgroep Oorlog en Vrede in het leven geroepen. De onderzoekers werden begeleid door twee medewerkers van Landschap Erfgoed Utrecht en twee redactieleden. Elf bijdragen zijn binnen dit verband tot stand gekomen.

Secretaris Mark Stafleu nam begin 2015 afscheid van de redactie en droeg zijn taken over aan René de Kam, coördinator Publieksbereik Erfgoed bij de Gemeente Utrecht. Eind 2015 gaf ook Hans Renes aan de redactie te gaan verlaten. Naar een opvolger wordt gezocht.

Commissie Cultureel Erfgoed

Afgezien van de zich al jarenlang voortslepende discussie over de herontwikkeling van het Jaarbeursgebied, waarin de CCE opkomt voor behoud van de historische hovenierswoning aan de Van Zijstweg, werden er in de loop van 2014 veel projecten van de commissie afgerond. Hierdoor kon de CCE het afgelopen jaar meerdere nieuwe projecten oppakken, waarbij ook weer regelmatig prettig kon worden samengewerkt met de gemeentelijke afdeling Erfgoed & Monumenten.

Zo heeft de commissie in overleg met deze afdeling het afgelopen jaar gewerkt aan een inventarisatie van meer dan honderd historisch waardevolle winkelpuien in de gehele stad. Deze inventarisatie zal medio volgend jaar worden afgerond en worden overgedragen aan de Gemeente en zal hopelijk leiden tot een beter beschermde status van veel van deze winkelpuien.

Ook wordt er door de commissie nog altijd deelgenomen aan een gemeentelijke projectgroep die zich richt op Wederopbouw-architectuur (1945-1965). Er is eerst een uitgebreide inventarisatie gemaakt, die vervolgens is teruggebracht tot een kleinere lijst met enkele tientallen 'toonbeelden'; objecten, gebouwen en ensembles die typisch en/of bijzonder zijn voor deze periode. Dit project zal komend jaar hopelijk leiden tot een beter beschermde status van meerdere van de geselecteerde toonbeelden.

Naar aanleiding van de naderende sloop van het gebouw Prinsenhof aan de Eykmanlaan heeft de commissie geijverd voor behoud van de artistieke reliëfs in baksteen aan de buitenzijde. Dankzij medewerking vanuit de Gemeente kon het grootste deel van de reliëfs uit het inmiddels gesloopte gebouw worden bewaard.

Mede naar aanleiding van de door de CCE georganiseerde Prijsvraag Herbestemming Tivoli heeft er in maart een 'stadsge-sprek' plaatsgevonden over de toekomst van het voormalige Tivoli-complex. Een afvaardiging van de CCE heeft hieraan deelgenomen en de commissie heeft voor de deelnemers voorafgaand ook rondleidingen verzorgd door de historische gebouwen aan de Oudegracht.

In september heeft de CCE een symposium georganiseerd over de toekomst van het steeds groter wordende aantal kerken dat in de stad Utrecht zijn functie verliest. Dit symposium, in de kerk van de gevangenis aan het Wolvenplein, werd door 115 geïnteresseerden bezocht, die naar aanleiding van de presentaties van enkele specialisten met elkaar in discussie konden gaan. Een verslag van het symposium, inclusief een aanbeveling van de CCE voor het opstellen van een kerkenvisie, is naar de gemeenteraad gestuurd; dit is positief ontvangen en heeft inmiddels inderdaad geleid tot de opdracht aan het College van B&W voor het opstellen van een gemeentelijke kerkenvisie.

Aan het einde van het jaar heeft de CCE afscheid genomen van enkele leden: voor Lidwien Schiphorst werd door een verhuizing de afstand te groot, terwijl secretaris René Sterk en voorzitter Jeroen de Leede hun jarenlange en intensieve vrijwillige inzet voor de commissie niet langer konden combineren met hun drukker wordende professionele werkzaamheden. De functie van secretaris wordt overgenomen door Mark van Gend, terwijl de rol van voorzitter wordt waargenomen door Marcella Dorigo. De commissie is zich momenteel aan het bezinnen op de eigen doelstelling en werkwijze, een proces dat begin komend jaar concreet vorm zal gaan krijgen.

Nicolaas van der Monde-lezing

De 30e Nicolaas van der Monde-lezing, getiteld *Geschiedenis in drie dimensies*, vond plaats op 10 februari, traditiegetrouw in de Pieterskerk. Spreker was René de Kam, één van de makers van het boek 'De Utrechtse Domtoren, Trots van de stad', het stan-

daardwerk over de Domtoren dat in 2014 is verschenen. Hij vertelde over de vele pogingen die al eeuwen lang zijn gedaan om de reeds lang verdwenen bebouwing op en rond het Domplein te reconstrueren zoals het Romeinse castellum, de Dom van Adelbold, de Heilig Kruiskapel, de Salvatorkerk en ook de Maria-kerk en de Paulusabdij. Bij de Afdeling Erfgoed van de gemeente Utrecht zijn de afgelopen jaren veel computerreconstructies gemaakt aan de hand van archeologische, bouwhistorische en andere gegevens. De spreker, die als historicus werkzaam is bij die afdeling, liet zien hoe die 3D-computerreconstructies tot stand komen en wat de mogelijkheden ervan zijn. De 3D-modellen leveren interessante beelden op. Zo is het mogelijk om zich een voorstelling te maken van de houtconstructie van een Romeinse wachttoren, een vroeg-middeleeuwse boerderij, de Dom in aanbouw, de ziekenzaal van het laatmiddeleeuwse Catharijneconvent en ook van de villa Jongerius met het achterliggende bedrijfscomplex in de jaren dertig en vijftig van de vorige eeuw. Kortom, 3D is een modern en niet meer weg te denken onderdeel geworden van de stedelijke geschiedschrijving van nu en in de toekomst.

Activiteitencommissie

Ook in 2015 werden de historische cafés met een caleidoscoop van onderwerpen goed bezocht: Tineke Barreveld sprak over de invloed van de Arts and Craftmovement op de Jugendstil architectuur, dr. Pieta van Beek over de allereerste vrouwelijke student Anna Maria van Schurman in Utrecht in 1636. Na een beschrijving van het Ridderkwartier rond Plompetoengracht en Wolvenplein door Bert Poortman gaf Dirk de Vries een boeiende achtergrond over vormgeving van graven, kerken en de herkenning van personen. Ester Smit vertelde hoe de Romeinen leefden rondom het Domplein. Paul Welling sprak over de bewogen Utrechtse jurist, democraat en politicus Jacob van Haeften, die een belangrijke rol speelde in de Utrechtse Patriottenbeweging. De Halsdoek van Cunera van Rhenen werd toegelicht door Katrijn Kuypers. Fons van den Broek vertelde over de Rooms-Katholieke emancipatie en innovatie in Utrecht tussen 1920 en 1940.

Verder waren er lezingen, die in toenemende belangstelling staan. In januari gaf Jean Penders een vervolgrelaas over het Panorama 1870 vanaf de Domtoren. De Utrechtse Zilvermeden werden in vogelvlucht onder de loep genomen door mevrouw dr. Louise van den Bergh-Hoogterp. Bertus Mulder sprak over de architecten Berlage, Klaarhamer en Rietveld. Ad van Liempt belichtte het Utrecht in de jaren 1940-1945 en de rol van een aantal huizen aan de Maliebaan.

Er werd een lentewandeling gemaakt over Oud Amelisweerd en een excursie ondernomen naar de Rijksdienst Cultureel Erfgoed in Amersfoort; met medewerking van het Universiteits Fonds werd een rondleiding gemaakt door het gerestaureerde en

Jaarverslag Vereniging Oud-Utrecht 2015 (vervolg)

nieuw ingerichte pand Janskerkhof 2 waarin een middeleeuws graf en muurtekening werden bekeken. De samenwerking met de Vrienden van museum het Catharijneconvent leidde tot een lezing van Jan van Tongeren over het Catharijnecomplex vanaf de 16e eeuw en tot een toelichting door Paul Breuker op de tentoonstelling De Heksen van Breugel.

Communicatiecommissie

Zoals bekend is de commissie onder meer belast met het verzorgen van de website en de nieuwsbrief. De website is een permanente activiteit die zeer regelmatig onderhoud behoeft i.v.m. de nieuwsgaring. De nieuwsbrief verschijnt in principe om de andere maand. Maar het komt steeds vaker voor dat de actualiteit tussentijdse afleveringen noodzakelijk maakt.

De website werd in 2013 geheel vernieuwd qua techniek en layout. In 2015 werd deze ook grondig aangepast als toepassing voor de mobiele telefoon en iPad. Ook werd Oud-Utrecht actief op Facebook en Twitter.

De commissie legde contact met de Utrechtse Historische Kring, de vereniging van studenten Geschiedenis aan de Universiteit. Na enkele verkennende gesprekken is besloten om samen in 2016 activiteiten te ontwikkelen.

De commissie hield in 2015 een aantal acties:

- Een gratis abonnement op het tijdschrift gedurende een half jaar. Dit leverde acht nieuwe leden op.
- Vanaf 1 december kreeg de jaarlijkse actie Geef een abonnement cadeau een permanente status. Deze actie heeft inmiddels achttien nieuwe leden opgeleverd.
- Gedurende de eerste weken konden die leden van Oud-Utrecht die nog niet in het bezit waren van het *Consoleboek* een gratis exemplaar ophalen bij het Utrechts Monumenten Fonds. Van die mogelijkheid maakten meer dan 300 leden gebruik.

Tenslotte kan de commissie melden dat aan de langzame neergang van het ledenaantal een eind lijkt te zijn gekomen. Er is weer een voorzichtig opgaande lijn vast te stellen, dat is een heugelijk feit.

Bestuur, redacties en commissies

De samenstelling van bestuur, redacties en commissies was in 2015 als volgt:

Bestuur

D.A. de Jong, voorzitter (vanaf 12-11-2015); H.A.H.A. Willemsen, voorzitter (tot 12-11-2015); M.A. Wiegman, secretaris; L.L. Janssen, penningmeester; W. Deijkers, clusters; A.M.P. de Wever, pr-zaken; A.M. Roessen; T. Pieren (vanaf 12-11-2015); M.I.Y Idsinga, notulen; J.E. Krijnen, bestuursondersteuning

Redactie Tijdschrift

M.F.R.J. van Lieshout (eindredacteur); L.J. Dorsman; E. de Ligt; M.C. van Oudheusden; J.C.M. Pennings; R.P.N. Rhoen; B. van Santen; K. van Vliet

Redactie Jaarboek

M. Beukers (eindredacteur); R. Koot; J. Renes; J. van der Spek; F. Vogelzang; W.H.M. Smulders; C.C.S. Wilmer; R. Rommes; R. de Kam; Kroniek: F. Kaiser

Activiteitencommissie

J.K.L. van Laar; R. de Vroom; A.M. Molensky; J. van der Wal

Commissie Cultureel Erfgoed

M. Dorigo (voorzitter); E.A.H. van der Biezen; M. Hoekstra; J.R. Hoogerland; H. Beugels; F. van den Broek; J. de Leede; W.J.G. Le Large; R. Sterk; A.A.H. Kasbergen; M.B. van Gend; L. Schiphorst; B. Poortman

Communicatiecommissie (PR, E-communicatie en fotografie)

J. Teunenbroek; A.M.P. de Wever; M.P. Maandag (webmaster); J. Tirion (vormgever/ontwerper); M.J.G. Paroubek-Groenewoud; K. Smokers; H. Collard; J. Mulder; G. Vermeulen; M. Dorigo

Cluster Nicolaas van der Monde-lezing

C.C.S. Wilmer (voorzitter); E.M. van den Berg; A. Witvliet-van den Berg; P. van Gaalen; K. Smokers

Cluster Grote Excursie

W. Deijkers; H.A.H.A. Willemsen; C.C.S. Wilmer; A.M. Roessen

Cluster losse en administratieve taken

E. Bakker-Labordus; J. van Beusichem; J.G. Brakkee; J. Gosen-Berendse; B. Kuperus-Moeys; J.M. Lasseur; E.J. van Loon; P.D. O'Connor; K. Passenier

Vertegenwoordigingen

Stichting Utrechtse Kastelen: vacature;
Provinciale Commissie Utrecht van de Bond Heemschut: R. Sterk;
Utrechts Monumentenfonds: vacature;
Stichting Utrechts Geveltekenfonds: P.O.J.M. Krijnen

Stichting Steunfonds Oud-Utrecht

H.A.H.A. Willemsen (voorzitter); L.L. Janssen (penningmeester); G.H. Abrahamse

Jury Utrecht Profielwerkstukkenprijs

H. Zijlstra (voorzitter); M. Heurneman; F. Tuinstra

Ledenadministratie en coördinatie bezorging jaarboeken

M.P.B. Bosch-Everaerd; W. Bosch